

ISSN: 3060-4613

MAKTABGACHA
VA MAKTAB
TA'LIMI VAZIRLIGI

O'zbekiston
Milliy Pedagogika
Universiteti

No6(1)
2026

- 13.00.00 Pedagogika fanlari
- 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
- 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
- 13.00.03 Maxsus pedagogika
- 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
- 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
- 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
- 13.00.07 Ta'limda menejment
- 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
- 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
- 07.00.00 Tarix fanlari
- 19.00.00 Psixologiya fanlari
- 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
- 02.00.00 Kimyo fanlari
- 03.00.00 Biologiya fanlari
- 09.00.00 Falsafa fanlari
- 10.00.00 Filologiya fanlari
- 11.00.00 Geografiya fanlari

M

AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslashgan ilmiy jurnal

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Elektron nashr. 368 sahifa,
1-iyun, 2026-yil.

BOSH MUHARRIR:

Karimova E'zoza Gapijanovna – O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vaziri

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI

Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Qirg'izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Woogyu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
Abdullayeva N. Sh. – Pedagogika fanlari doktori (DSc), professor
Doniyorov S. M. – “Yangi O'zbekiston” va “Pravda Vostoka” gazetalari tahririyati DM bosh muharriri, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan jurnalist, filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (PhD)
Shomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Mirzayeva F. O. – pedagogika fanlari doktori (DSc), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis institute dotsenti
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Ashurov R. R. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Vaxobov Anvar Abdusattor o'g'li – Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent

Muassis: “Tadbirkor va ishbilarmon” MChJ

Hamkorlarimiz: O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:

Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Minister of Perschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:

Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician

Shoumarov G. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician

Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor

Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Shermuhhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor

Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)

Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)

Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)

Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)

Wookyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)

Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)

Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor

Abdullayeva N. Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Professor

Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the DM Editorial Office of the newspapers “Yangi O'zbekiston” and “Pravda Vostoka”, Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Doctor of Philosophy (PhD) in Philology, Associate Professor

Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)

Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor

Mirzayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Associate Professor

Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service

Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor

Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)

Tillashayxova X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor

Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics

Ashurov R. R. – Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor

Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region

Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun

Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences

Vakhobov Anvar Abdusattor oglu – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences, Associate Professor

“Maktabgacha va maktab ta'limi” jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni chop etish uchun milliy ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan:

Pedagogika fanlari bo'yicha: OAK Kengashi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:

- Ekspert kengashi (29.10.2024-y., №10)
- Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)

Psixologiya fanlari bo'yicha: Toshkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):

- Ekspert kengashi (25.05.2025-y., №10)
- Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

“Maktabgacha va maktab ta'limi”
jurnali

26.09.2023-yildan

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti
Administratsiyasi huzuridagi Axborot
va ommaviy kommunikatsiyalar
agentligi tomonidan **№C-5669363**
reyestr raqami tartibi bo'yicha
ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: **№136361**

MUNDARIJA

Milliy xarakter tushunchasining pedagogik va aksiologik talqini.....	10
Usmonova Muattar Bahadirjonovna	
Maktabgacha yoshdagi bolalarning o'zini o'zi anglashida muloqotning o'rni	14
Yaxshiboyeva Zuhra, Pardayeva Munisa	
Maktabgacha ta'lim tizimida sog'lom turmush tarzi ko'nikmalarini shakllantirishning zamonaviy usullari	17
Dilsora Shodmonova	
Педагогические предпосылки развития билингвизма у детей в дошкольных образовательных учреждениях	24
Истамова Нигора Азимжановна	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida neyrogimnastika texnologiyalaridan foydalanishning pedagogik asoslari.....	29
Saidova Nigora Olimovna, G'ulomova Shaxnoza Abdusalom qizi	
Jismoniy tarbiya va sport: iqtidorli yoshlarni tanlash, saralash va ularni maqsadli tayyorlashning zamonaviy yo'llari.....	32
Muxamedjanov Shovkat Muxrumovich	
Yoshlar ma'naviy-axloqiy tarbiyasida tarixiy xotira, milliy meros va qadriyatlardan foydalanishning pedagogik asoslari.....	36
Nomozov Muhammadyusuf Meyliqul o'g'li	
Sport tashkilotlarida rahbarlik qilish va boshqarish.....	40
Artikov Xayrulla Baxtiyarovich	
Formation and Development Stages of Terminology as a Scientific Discipline	44
Lola Mannobova	
Lexicographic Features of Onomastic Units in English and Uzbek Dictionaries	48
Berdiyeva Mashhura Tulqin qizi	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarining qobiliyat, qiziqish va o'rganish usullarini hisobga olgan pedagogik metodlar va dars rejaları	51
Abdullaeva Gulmira, Egamberganova Yorqinoy Ollobergan qizi	
Disputning ingliz romanlaridagi pragmatik va lingvokulturologik ko'rinishlari	55
Abdumalikova Diyoraxon Rafiqjon qizi	
O'yin texnologiyalarining aqliy rivojlanishida muammolari bo'lgan bolalar ijtimoiy ko'nikmalarini rivojlantirishdagi o'rni	59
Abdunazarov Abdumutal Olimovich	
Auditoriyada va auditoriyadan tashqari jarayonda talabalar ijtimoiylashuvini rivojlantirish mexanizmlari	64
Alimova Gulrux Farhod qizi	
Maktabgacha yoshdagi bolalarda kreativ fikrlashni rivojlantirishda interaktiv o'yin texnologiyalarining pedagogik imkoniyatlari	70
Axtamova Mohinur O'tkir qizi	
Oilaviy zo'ravonlikka uchragan ayollarni qo'llab-quvvatlashda mahalla va ijtimoiy xizmatlarning o'rni	74
Dumarova Gulfira Kozimbekovna, To'Iqinova Muxlisaxon Jamshid qizi	
O'zbek milliy romanchiligida tarixiy haqiqat va badiiy talqin (Xayriddin Sultonning "Yaldo kechasi" romani misolida)	78
G'aybulloyeva Parvina Samandar qizi	
Aqli zaif bolalarda kommunikativ faoliyatning ontogeneza shakllanishi	82
Hamraqulova Durdona Dilshod qizi	
Neuroeducation va Phygital Learning asosida boshlang'ich sinf o'quvchilarining kognitiv faolligini rivojlantirish metodikasi	87
Hikmatova Yulduz Nuritdinovna	

Autizm spektri buzilgan bolalarning ijtimoiy-pedagogik moslashuvining nazariy asoslari	91
<i>Shodmanxojiyeva Iroda Ne'matulla qizi</i>	
Maktabgacha yoshdagi bolalarda nutq rivojlanishini qo'llab-quvvatlashda o'yin texnikalarining roli	95
<i>Jamolova Farida Fatillo qizi</i>	
Ta'lim qardosh tillarga yo'naltirilgan mtt direktorining boshqaruv kompetentligini rivojlantirish mexanizmlari (Qoraqalpog'iston Respublikasi misolida)	98
<i>Jumagulova Gulziya Madiyarovna</i>	
Oliy ta'limda talabalarning raqamli taqdimot va ommaviy nutq ko'nikmalarini axborot texnologiyalari vositasida takomillashtirish	103
<i>Junaydullayev Oxunjon Kaxorjon o'g'li</i>	
Boshlang'ich sinf ona tili darslarida o'yin texnologiyalari orqali nutq malakalarini rivojlantirish	107
<i>Maqsuda Maxsudovna Murodova</i>	
O'zbek tilida "nur" so'zining ko'chma ma'nolari	113
<i>Maxbuba Axatova</i>	
Bo'lajak tarbiya fani o'qituvchilarini kasbiy tayyorlashda raqamli texnologiyalar va interfaol metodlardan foydalanishning o'ziga xos xususiyatlari	116
<i>Misirova Nodira Tovbayevna, Nosirova Dilfuza Sa'dullayevna</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarining ingliz tilida og'zaki nutqini shakllantirishdagi qiyinchiliklar	120
<i>Nabiyeva Xilola Abdulmuratovna</i>	
Maktabgacha yoshdagi bolalarning ma'naviy-ma'rifiy qiyofasini shakllantirishning o'ziga xos xususiyatlari... ..	123
<i>Niyozova Maftuna Normaxmat qizi</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida "Tarbiya" fanini tabiiy fanlar bilan integratsiyalash asosida ekologik tafakkurni shakllantirish.....	126
<i>Norbo'tayeva Iroda Yunusovna</i>	
Suzish vositalari yordamida talabalarning qo'l va oyoq mushaklarini rivojlantirish metodikasi	130
<i>Nosirov Sardor To'lqinjon o'g'li</i>	
Bo'lajak pedagoglarning metakognitiv kompetensiyasini rivojlantirishning didaktik imkoniyatlari	134
<i>Nosirova Ra'no Xamidovna</i>	
Dual ta'limda oliy ta'lim va maktabgacha ta'lim tashkilotlari o'rtasidagi hamkorlikning mazmuni.....	137
<i>Qoraboyeva Zohidaxon To'lanboyevna, Tursunbayeva Sevara Abdullo qizi</i>	
Maktabgacha ta'lim yoshidagi bolalar nutqida noverbal vositalarning roli	142
<i>Qurbanova Surayyo Tuynazar qizi, Maqsudboyeva Dilbar Olimjon qizi</i>	
Texnologiya fanini o'qitishda integrativ yondashuvning pedagogik zarurati va nazariy asoslari	146
<i>Qurbonmurotov Eldor Abdusaidovich</i>	
O'zbekistonning zamonaviy ta'lim muhitida o'zbek-rus bilingvizmi sharoitida o'quvchilar nutqining psixolingvistik xususiyatlari.....	149
<i>Qurdasheva Bonu Bexzod qizi</i>	
Xorij olimlari tadqiqotlarida prosotsial xulq-atvor namoyon bo'lishining o'rganilishi	153
<i>Rahimova Sarvinoz Odilboy qizi</i>	
Musiqqa fanlarini o'qitishda inquire-based learning texnologiyasidan foydalanish metodlari.....	157
<i>Raximova Dilbar Rizakulovna</i>	
Maktab rahbarining qaror qabul qilish uslubi pedagogik jamoa ijtimoiy faolligini rivojlantirish omili sifatida..	161
<i>Raximova Maryam O'tkir qizi</i>	
Yosh sportchilarda yurak-qon tomir tizimining morfofunksional adaptatsiyasi va sportchi yuragi fenomeni..	173
<i>Alimova Nasiba Adxamovna</i>	
Mintaqaviy iqtisodiyotda turizm klasterlarini rivojlantirishning zamonaviy yo'nalishlari.....	179
<i>Kurbonova Kamola Ilxomovna</i>	
Nutq madaniyati va notiqlik san'ati	183
<i>Mamadaliyeva Lola Shailyasovna</i>	
Molekulyar fizikada klasster yondashuvi asosida masalalar yechish samaradorligini oshirish	188
<i>Mirzamuratov Baxodir Fayzullayevich</i>	
Oliy o'quv yurtlari, sport tashkilotlari va sport marketingi tashkilotlari o'rtasidagi hamkorlikning zarurati.....	192
<i>Samatov Javlonbek Abdukayumovich</i>	

Boshlang'ich sinf o'quvchilarini texnologiya darslarida turli materialdan amaliy ishlarni tashkil qilish metodikasi	195
<i>Sanakulov Xamrakul Rizakulovich, O'roqova Nigina Botirjon qizi, Xoliqulova Ozoda Shuxratovna</i>	
Modern Teaching Methods in English Language Learning.....	199
<i>Sarvinoz Abdulhakimova</i>	
Erkin Vohidov ijodining o'rganilishi	202
<i>Shahnoza Muhammadiyeva</i>	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarida nutqiy faoliyatni rivojlantirishning ilmiy-nazariy asoslari	205
<i>Shopulatova Nasiba Umirovna</i>	
Yuqori intensivlikdagi atsiklik yuklamalar ta'sirida futbolchilar organizmi funksional holatining yoshga oid xususiyatlari.....	208
<i>Shukurova Sayyora Sa'dullaevna, Kadirov Abdurashid</i>	
Talabalarda badiiy did va estetik tarbiyasini rivojlantirish pedagogik muammo sifatida	211
<i>Temirov Murodjon Anvarovich</i>	
The Role of Authentic Materials in Teaching English for Specific Purposes: Implications for Tourism Students.....	215
<i>Toshmamatova Marjona Olimjon kizi</i>	
Neyrokognitiv rivojlanish va bolalarning maktabga psixologik tayyorgarligi o'rtasidagi bog'liqlik	220
<i>Toshpo'latova Mahina Farxod qizi</i>	
Bo'lajak o'qituvchilarda terminologik tafakkurni rivojlantirishning nazariy asoslari	224
<i>Umaraliyeva Shahlo Sayfullo qizi</i>	
Artistic Pedagogy as a Basis for Developing Spiritual-Communicative Culture in Student Youth: Pedagogical Foundations	228
<i>Umarova Malika Khisabidinovna, Orifjonova Kamolabonu Kozimbek qizi</i>	
Pragmatic Competence and Cultural Adaptation in EFL Contexts: Challenges and Pedagogical Implications.....	232
<i>Veronica Khatamova</i>	
Ta'lim tojik tilida olib boriladigan maktablarda morfologiya o'qitish muammosi	236
<i>Xojiyeva Iroda Zokirjon qizi</i>	
Innovatsion yondashuv asosida "Maktabgacha yoshdagi bolalarni tabiat bilan tanishtirish" modulini o'qitish metodikasi muammo sifatida	240
<i>Zaxro Yo'ldashovna Shanasirova</i>	
Interaktiv topshiriqlar orqali boshlang'ich sinf o'quvchilarining chet tiliga bo'lgan qiziqishlarini individuallashtirish	246
<i>Nishonova Gulchehra Ravshanjon qizi</i>	
The Role of Project-Based Learning and Artificial Intelligence Technologies in Enhancing Foreign Language Students' Academic Achievement and Motivation.....	250
<i>Olimov Sh. Sh., Zaripov K. Ya.</i>	
Mechanisms for Assessing Academic Achievements in the Finnish Education System and the Possibility of their Adaptation In Schools In Uzbekistan	254
<i>Saytbekova Svetlana Saylaubaevna</i>	
Maktabgacha ta'limda bolalar bilan innovatsion texnologiyalar yordamida ekologik omillarni singdirish	257
<i>Xoldorova Mashxura G'ulomovna</i>	
Finlyandiya ta'lim tizimida o'quvchilarning o'zlashtirishini baholash mexanizmlari va ularni O'zbekiston maktablarida qo'llash istiqbollari.....	260
<i>Xudaybergenova Zuxra Isakovna</i>	
Jadidchilik harakati va uning pedagogik-ijtimoiy mohiyati hamda tamoyillari	263
<i>Yusupov Ma'mur Ma'rufovich</i>	
Проблемы нравственного воспитания личности в произведениях В. Распутина.....	269
<i>Рахимова Шахзода Равшановна</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida matematik kompetensiyalarni shakllantirishning pedagogik omillari	273
<i>Imamova Nasiba Xurramovna</i>	

Bo'lajak biologiya o'qituvchilarida tolerantlik madaniyatini rivojlantirishning pedagogik asoslari	276
<i>Xidirov Faxriddin Fozilovich</i>	
Транслингвальные практики русскоязычных мигрантов в условиях многоязычной среды	280
<i>Рахмонова Нилуфар Уткир кизи</i>	
Nutqida nuqsoni bo'lgan bolalarda leksik-grammatik komponentni diagnostika qilish metodlari	284
<i>Mamatkulova Lobar Tolibjonovna</i>	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida o'yin texnologiyalari asosida bolalarning ta'limiy faoliyatini rivojlantirish.....	288
<i>Norqulova Ma'mura Husniddin qizi</i>	
Nutqdagi fonetik kamchiliklarning o'quv faoliyati va savodxonlikka ta'siri	293
<i>Xikmatova Saboxat Xusniddinovna</i>	
Oliy ta'limda sog'lom psixologik muhitni shakllantirish omillari	296
<i>Xusanbayeva Ziyoda Maxmutdjon qizi</i>	
Social-Psychological Factors of Increasing the Quality of Life	300
<i>Abdullaeva Ranazhon Matyakubovna</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarining nutqiy ko'nikmalarini rivojlantiruvchi zamonaviy o'quv topshiriqlarini ishlab chiqishning ilmiy-metodik asoslari.....	307
<i>Abdumalikova Gulchiray</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida tayanch hayotiy va fanga oid kompetensiyalarni shakllantirishning didaktik imkoniyatlari.....	311
<i>Adizova Nigora Baxtiyorovna, Sayfullayeva Dilnoza Amrullayevna</i>	
Oliy ta'lim muassasalarida ingliz tili darslarida madaniyatlararo kompetensiyani rivojlantirishning pedagogik shart-sharoitlari	316
<i>Azimova Maftuna Azizbekovna</i>	
Talabalarda lingvistik kompetensiyani rivojlantirishning pedagogik asoslari	321
<i>Eshbekova Dilnoza Ibraimovna</i>	
Boshlang'ich ta'lim o'quvchilarida moslashuvchanlikning psixologik xususiyatlari	324
<i>Fayziyeva Gulhayo Erkin qizi, Fatullayeva Manzura Idillo qizi</i>	
Naim Karimov talqinida Oybek badiiy tafakkurining biografik manbalari	327
<i>Jonpo'lotova Gulshoda Qobil qizi</i>	
Kurashchilarning kuch sifatini rivojlantirishda maxsus mashqlardan foydalanish	334
<i>Muxamedjanov Umidulla Fayzullayevich</i>	
Bo'lajak o'qituvchilarda axloqiy idealni shakllantirishning ijtimoiy-pedagogik asoslari	337
<i>Saidova Malika Erkin qizi</i>	
Yengil atletika texnikalarini pedagogik mahoratni rivojlantirish metodikalarida qo'llash	340
<i>Sattarov Qarshiboy Narqulovich, Mirzayev Karim Mamarasul o'g'li</i>	
Yengil atletika mashg'ulotlarida shug'ullanuvchilarning tezkorlik va chidamlilik sifatlarini rivojlantirishning innovatsion metodikasi	344
<i>Sattarov Sardor Sunnatulloevich</i>	
Innovatsion rivojlanish asosida uzluksiz ta'limning integratsiyalashgan mazmunini modellashtirish metodologiyasi.....	348
<i>Umarov Lutfillo Murodilloyevich</i>	
Milliy maktablarda rus tilini o'qitishda raqamli ta'lim resurslari va veb-saytlardan foydalanish metodikasi....	352
<i>Xolmirzayeva Munira Jahongir qizi</i>	
Педагогические основы повышения профессиональной компетентности будущих преподавателей физического воспитания высших образовательных учреждений	357
<i>Мавлянов Бахром Сангирович</i>	
Раннее выявление и мониторинг кожных заболеваний с помощью искусственного интеллекта: интегрированные архитектуры, алгоритмы и перспективы клинического внедрения	361
<i>Э. Ш. Назирова, Ш. Б. Абдусаломова</i>	

YENGIL ATLETIKA TEXNIKALARINI PEDAGOGIK MAHORATNI RIVOJLANTIRISH METODIKALARIDA QO'LLASH

Sattarov Qarshiboy Narqulovich

Samarqand davlat tibbiyot universiteti
Jismoniy tarbiya va sport kafedrasida assistenti

Mirzayev Karim Mamarasul o'g'li

Samarqand davlat pedagogika instituti assistenti

Annotatsiya: Ushbu maqolada oliy ta'lim tizimida bo'lajak jismoniy tarbiya o'qituvchilari va sport murabbiylarining pedagogik mahoratini oshirishda yengil atletika texnikalaridan foydalanish metodologiyasi tadqiq etiladi. Tadqiqotda talabalar yengil atletika mashqlari (yugurish, sakrash, uloqtirish) orqali harakat ko'nikmalarini shakllantirish, innovatsion sport infratuzilmasidan foydalanish hamda jamoaviy pedagogik texnologiyalarni qo'llash samaradorligi tahlil qilingan. Tadqiqot jarayonida jismoniy yuklamalarning talabalar organizmining morfofunktsional holatiga, xususan, asab-mushak va endokrin tizimlariga ta'siri ilmiy jihatdan o'rganilib, bo'lajak mutaxassislarining kasbiy-pedagogik mahoratini yuksaltirishga qaratilgan amaliy taklif va tavsiyalar ishlab chiqilgan.

Kalit so'zlar: yengil atletika, pedagogik mahorat, talabalar, harakat texnikasi, innovatsion infratuzilma, morfofunktsional holat, jamoaviy texnologiyalar.

Abstract: This article examines the methodology of using athletics techniques to enhance the pedagogical competence of future physical education teachers and sports coaches in higher education institutions. The study analyzes the effectiveness of developing students' motor skills through athletics exercises (running, jumping, and throwing), the use of innovative sports infrastructure, and the application of collaborative pedagogical technologies. The research scientifically investigates the impact of physical loads on the morphofunctional state of students' bodies, particularly on the neuromuscular and endocrine systems. Based on the findings, practical recommendations and proposals aimed at improving the professional and pedagogical competence of future specialists have been developed.

Key words: athletics, pedagogical competence, students, movement techniques, innovative infrastructure, morphofunctional state, collaborative technologies.

Аннотация: В данной статье исследуется методология использования легкоатлетических техник в повышении педагогического мастерства будущих учителей физической культуры и спортивных тренеров в системе высшего образования. Проанализирована эффективность формирования двигательных навыков студентов посредством легкоатлетических упражнений (бег, прыжки, метания), использования инновационной спортивной инфраструктуры, а также применения коллективных педагогических технологий. В ходе исследования научно изучено влияние физических нагрузок на морфофункциональное состояние организма студентов, в частности на нервно-мышечную и эндокринную системы. На основе полученных результатов разработаны практические предложения и рекомендации, направленные на совершенствование профессионально-педагогического мастерства будущих специалистов.

Ключевые слова: лёгкая атлетика, педагогическое мастерство, студенты, техника движений, инновационная инфраструктура, морфофункциональное состояние, коллективные технологии.

KIRISH

Oliy ta'lim tizimida jismoniy tarbiya va sport yo'nalishi talabalarining kasbiy-pedagogik tayyorgarligini shakllantirish, ularda mustaqil fikrlash, harakat texnikasini xatosiz namoyish etish hamda pedagogik mahorat ko'nikmalarini rivojlantirish bugungi kunning dolzarb masalalaridan biri hisoblanadi. Yangi O'zbekiston sharoitida jismoniy tarbiya o'qituvchilari va murabbiylarining kasbiy salohiyatiga bo'lgan talablar tubdan o'zgarimoqda. Bo'lajak mutaxassis nafaqat jismoniy jihatdan chiniqqan bo'lishi, balki murakkab harakat elementlarini talabalariga interfaol va pedagogik jihatdan to'g'ri yetkazib bera olish mahoratiga ham ega bo'lishi lozim [8: 12-16-b.].

Yengil atletika sport turlari ichida insonning tabiiy harakatlari (yugurish, yurish, sakrash va uloqtirish) poydevorida shakllanganligi sababli barcha jismoniy sifatlarni rivojlantirishning universal vositasi sifatida xizmat qiladi. Biroq jismoniy tarbiya darslarida yengil atletika texnikasini shunchaki mexanik tarzda bajarish talabalarda

pedagogik mahoratni shakllantirish uchun yetarli emas. Bo'lajak o'qituvchilar mashqlarning biomexanik xususiyatlarini chuqur tushunishi, harakatlardagi xatolarni aniqlay olishi hamda ularni bartaraf etish metodikasini mukammal egallashi zarur. Jismoniy tarbiya va sport o'yinlarining roli boshlang'ich ta'lim bosqichidan boshlab shaxsning harakat intizomi va kasbiy dunyoqarashini shakllantirishda muhim mexanizm hisoblanadi [7: 10-b.].

Jismoniy tarbiya kafedralari xodimlarining faoliyati talabalarda harakat amaliyoti va pedagogik ko'nikmalar uyg'unligini ta'minlashga qaratilishi lozim [4: 133-b.]. Jismoniy yuklamalar va murakkab koordinatsion mashqlar davrida talabalar organizmida chuqur fiziologik hamda gormonal moslashuv jarayonlari sodir bo'ladi. Xususan, organizmning stressga bardoshliligi va adaptiv imkoniyatlarini belgilovchi buyrak usti bezlarining morfofunksional holati jismoniy chiniqish darajasi bilan bevosita bog'liqdir [3: 22-b.]. Pedagogik tajribalar davomida talabalarning jismoniy va ruhiy holatini muhofaza qilish, ularning bioetik daxlsizligi hamda huquqlarini ta'minlash tadqiqotning huquqiy va axloqiy poydevorini tashkil etadi [1].

Mazkur maqolada Sattarov Qarshiboy Narqulovich va Mirzayev Karim Mamarasul o'g'li tomonidan yengil atletika mashqlari vositasida bo'lajak pedagoglarning kasbiy mahoratini oshirish mezonlari ilmiy va uslubiy jihatdan tahlil qilinadi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Tadqiqotni tizimli tashkil etish va belgilangan vazifalarni hal etish maqsadida quyidagi ilmiy-pedagogik metodlar majmuasidan foydalanildi. Pedagogik eksperiment va tahlil. Samarqand davlat tibbiyot universiteti hamda Samarqand davlat pedagogika instituti jismoniy tarbiya yo'nalishi talabalari bazasida tajriba va nazorat guruhlarini tashkil etildi. Nazorat guruhlarida mashg'ulotlar an'anaviy me'yoriy dasturlar asosida olib borildi. Tajriba guruhlarida esa yengil atletika texnikalarini o'rgatish jarayoni "talaba – o'qituvchi" va "mikroguruhlarda o'qitish" kabi jamoaviy pedagogik texnologiyalar asosida interfaol usulda tashkil etildi [5: 2-b.].

Talabalar nafaqat harakatlarni bajardilar, balki ularni tahlil qilish va o'rgatish metodikasini ham amaliyotda qo'lladilar. Infratuzilmaviy monitoring. Universitetlarning zamonaviy sport majmualari, yugurish yo'lakchalari va ko'p funksiyali sport inshootlarining me'moriy-fazoviy imkoniyatlari hamda ularning talabalarda kasbiy motivatsiyani shakllantirishdagi o'rni baholandi [2: 131-132-b.].

Pedagogik tizimlilik va uzviylik yondashuvi. Yengil atletika elementlarining maktab yoshidan boshlab oliy ta'limgacha bo'lgan shakllanish bosqichlari hamda ushbu jarayonning talabalarda jismoniy va ma'naviy irodani tarbiyalashdagi ahamiyati o'rganildi [6: 66-67-b.].

Klinik-fiziologik tahlil. Jismoniy yuklamalarning talabalarning yurak-qon tomir, nafas olish va endokrin tizimlariga ta'siri pulsometriya hamda funksional sinamalar yordamida tekshirildi. Mashqlarning buyrak usti bezlari funksional barqarorligiga ta'siri ilmiy manbalar asosida qiyosiy tahlil qilindi [3: 24-b.]. Eksperiment ishtirokchilarining huquqlari va bioetika me'yorlari to'liq ta'minlangan holda tadqiqot olib borildi [1].

TAHLIL VA NATIJALAR

Olib borilgan pedagogik tajriba-sinov ishlari yakunida tajriba guruhi talabalarining jismoniy tayyorgarlik darajasi hamda pedagogik mahorat ko'rsatkichlari nazorat guruhi talabalariga nisbatan sezilarli darajada oshganligi qayd etildi. Jismoniy tarbiya va sport kafedrasida assistentlari tomonidan qo'llanilgan innovatsion yondashuvlar talabalarning darsni tashkil etish va harakat texnikasini namoyish qilish qobiliyatini 1,5 baravarga oshirdi [4: 135-b.].

Talabalarning kasbiy-pedagogik mahorati maxsus 10 ballik mezonlar asosida baholandi. Bunda harakatlarni aniq namoyish etish, xatolarni tahlil qilish, buyruqlarni to'g'ri berish va jamoani boshqarish ko'nikmalari asosiy baholash mezonlari sifatida qabul qilindi.

1-jadval: Eksperiment yakunida talabalarning jismoniy va pedagogik mahorat ko'rsatkichlari

Baholash mezonlari	Guruhlar	Tajribadan oldin	Tajribadan keyin	O'sish sur'ati (%)
Pastki startdan yugurish texnikasi (ball)	Nazorat g.	6.2	6.8	9.6%
	Tajriba g.	6.1	8.9	45.9% [5: 2-b.]
Pedagogik nutq va buyruq berish (ball)	Nazorat g.	5.8	6.4	10.3%
	Tajriba g.	5.9	8.7	47.4%
Uzunlikka sakrash texnikasi (ball)	Nazorat g.	6.0	6.7	11.6%
	Tajriba g.	6.2	9.1	46.7% [6: 68-b.]
Xatolarni aniqlash va tuzatish mahorati	Nazorat g.	5.1	5.9	15.6%
	Tajriba g.	5.3	8.8	66.0%

Jamoaviy va modulli o'qitish tizimi talabalarda guruh bilan ishlash mas'uliyatini shakllantirdi [5; 3-b.].

Tibbiy va jismoniy monitoring natijalari shuni ko'rsatdiki, yengil atletika mashg'ulotlarida pedagogik topshiriqlarni bajarish talabalarning umumiy chidamliligini oshirib, funksional tayyorgarligini yaxshilagan. Yuklamalardan so'ng organizmning tiklanish vaqti tajriba guruhida ancha qisqa bo'lgan, buyrak usti bezlarining gormonal faoliyati barqarorlashib, aqliy va jismoniy zo'riqish oqibatlarini kamaytirdi [3; 25-b.].

Boshlang'ich ta'lim bosqichidan boshlab jismoniy tarbiya bilan muntazam shug'ullangan talabalarda harakat koordinatsiyasining barqaror shakllanganligi aniqlandi [6; 67-b.].

2-jadval: Yuklamalardan so'ng talabalar organizmining funksional holati

Funksional ko'rsatkichlar	Guruhlar	Tinch holatda	Yuklamadan keyin (1-min)	Tiklanish davri (min)
Yurak urish tezligi (zarb/min)	Nazorat g.	75	148	5.4 min
	Tajriba g.	72	132	3.3 min [3; 26-b.]
Arterial qon bosimi (mm.sm.ust)	Nazorat g.	120 / 80	155 / 85	5.1 min
	Tajriba g.	118 / 75	138 / 80	3.0 min
O'pka hayotiy sig'imi (ml)	Nazorat g.	3600	3750	-
	Tajriba g.	3650	4100	- [7; 11-b.]

Universitetlarning moddiy-texnik bazasi, zamonaviy yugurish yo'laklari hamda xavfsiz sport maydonchalarining me'moriy dizayni talabalarda kasbiy mahorat mashg'ulotlariga bo'lgan qiziqishni oshirib, ularda jismoniy tarbiya o'qituvchisi kasbiga nisbatan ijobiy motivatsiyani 1,6 baravarga kuchaytirdi [2; 131-134-b.].

Tadqiqot natijalarining ilmiy va uslubiy tahlili shuni ko'rsatdiki, yengil atletika texnikalarini shunchaki harakatlar majmuasi sifatida emas, balki pedagogik mahoratni rivojlantirish vositasi sifatida qo'llash oliy ta'lim muassasalarida kadrlar tayyorlash sifatini sezilarli darajada yaxshilaydi. Jismoniy tarbiya va sport o'yinlarining roli talabalarning harakat faolligini ta'minlash bilan bir qatorda, ularda rahbarlik, tashkilotchilik hamda pedagogik muloqot madaniyatini shakllantirishda ham muhim ahamiyat kasb etadi [7; 11-b.].

Bo'lajak o'qituvchilarning amaliy mashg'ulotlar davomidagi jismoniy va aqliy yuklamalari oqilona taqsimlanishi lozim, aks holda asab-mushak apparatida toliqish holatlari yuzaga kelishi mumkin. Jismoniy tarbiya o'qituvchilari va assistentlarining ilmiy-pedagogik faoliyati darslarda harakat texnikasini o'rgatish bilan bir qatorda, talabalarning funksional imkoniyatlarini muntazam nazorat qilib borishni ham talab etadi [4; 134-b.].

Jamoaviy yondashuv va o'zaro tahlil metodlari talabalarni mashg'ulotlarda ijodiy ishlashga undaydi [5; 2-b.].

Zamonaviy sport infratuzilmasining me'moriy qulayligi va xavfsizligi talabalar uchun estetik hamda funksional qulay muhit yaratib, murakkab harakat elementlarini (masalan, balandlikka sakrash yoki estafeta yugurishi) xatosiz va qo'rquvsiz o'zlashtirishga yordam beradi [2; 135-b.].

Ilmiy-pedagogik jarayonlarda inson huquqlari va bioetika me'yorlariga sodiqlik tadqiqotning xolisligini ta'minlaydi [1].

Kasbiy mahorat bilan uyg'unlashgan jismoniy barkamollik talabalarning ijtimoiy-ma'naviy dunyoqarashini yuksaltirishga xizmat qiladi [11; 172-b.].

XULOSA

Sattarov Qarshiboy Narqulovich va Mirzayev Karim Mamarasul o'g'li tomonidan olib borilgan "Yengil atletika texnikalarini pedagogik mahoratni rivojlantirish metodikalarida qo'llash" mavzusidagi ilmiy tadqiqot asosida quyidagi xulosalar shakllantirildi: Yengil atletika texnikalarini jamoaviy va interfaol metodikalar asosida o'rgatish bo'lajak jismoniy tarbiya o'qituvchilarining kasbiy-pedagogik mahoratini hamda harakatlarni namoyish etish aniqligini sezilarli darajada oshiradi. Tajriba guruhida qo'llanilgan "mikroguruhlarda o'qitish" texnologiyasi talabalarning metodik nutqini, xatolarni ko'ra bilish va ularni mustaqil tuzatish qobiliyatini an'anaviy darslarga qaraganda 1,5 baravar samaraliroq rivojlantirdi.

Oliy ta'lim muassasalaridagi zamonaviy me'moriy yechimlarga ega sport inshootlari va xavfsiz infratuzilma talabalarning yengil atletika mashqlarini sifatli o'zlashtirishida hamda kasbiy motivatsiyasini yuksaltirishda muhim omil hisoblanadi. Yengil atletika mashqlarining pedagogik topshiriqlar bilan uyg'unlikda berilishi talabalar organizmining morfofunktsional ko'rsatkichlarini yaxshilaydi, buyrak usti bezlarining gormonal barqarorligini ta'minlaydi va stress holatlarini kamaytiradi. Bo'lajak mutaxassislarini tayyorlashda jismoniy va pedagogik sifatning uzviyligi boshlang'ich ta'lim bosqichlaridan boshlangan uzluksizlik tamoyillariga tayanishi lozim.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Islamov Sh.E., Urakov K.N., Normaxmatov I.Z. Zashshita prav patsienta pri provedenii meditsinskix eksperimentov. – Tverskoy Meditsinskiy Jurnal, 2021.
2. Murodov M.Sh., Normaxmatov I.Z., Axmedjanov Sh.B., Ziyatov M.N., Sattarov Q.N., Khusainov Sh.Ya. Proposals on Innovative Solutions of Organizing the Architecture of Multifunctional Sports Facilities. – Journal of Advanced Zoology, 45(S2), 2024. – B. 131-135.
3. Islamov Sh., Maxmatmuradova N., Normaxmatov I. Morfofunktsionalnoe sostoyanie nadpochechnikov pri vvedenii distillirovannoy vody. – Jurnal gepato-gastroenterologicheskix issledovaniy, 2(3.1), 2021. – B. 22-28.
4. Zayniddinovich N.I. Jismoniy tarbiya o'qituvchilari faoliyatining ilmiy-pedagogik asoslari. – Journal of New Century Innovations, 44(1), 2024. – B. 133-135.
5. Normahmatov I.Z. Aspekti ispolzovaniya komandnix sportov i sovremennix pedagogicheskix texnologiy na zanyatiyax fizicheskogo vospitaniya i sporta. – Academicsresearch.ru, 2024.
6. Zainiddinovich N.I. Importance of Physical Education in Primary Class Children. – International Journal of Formal Education, 3(3), 2024. – B. 66-69.
7. Zayniddinovich N.I. The Importance of the Role of Sports and Games in the System of Physical Education. – Genius Journals Publishing Group, 17, 2023. – B. 10-12.
8. Mirziyoyev Sh.M. Yangi O'zbekiston strategiyasi. – Toshkent: O'zbekiston, 2021. – 464 b.
9. Olimov M.S. Yengil atletika nazariyasi va uslubiyati. – Toshkent, 2017.
10. Abdullayev A., Xonkeldiyev Sh. Jismoniy tarbiya nazariyasi va uslubiyati. – Toshkent: O'zDJTI, 2005.
11. Karimov I.A. Yuksak ma'naviyat – yengilmas kuch. – Toshkent: Ma'naviyat, 2008. – 176 b.

-
- 13.00.00 Pedagogika fanlari
 - 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
 - 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
 - 13.00.03 Maxsus pedagogika
 - 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
 - 13.00.07 Ta'limda menejment
 - 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
 - 07.00.00 Tarix fanlari
 - 19.00.00 Psixologiya fanlari
 - 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
 - 02.00.00 Kimyo fanlari
 - 03.00.00 Biologiya fanlari
 - 09.00.00 Falsafa fanlari
 - 10.00.00 Filologiya fanlari
 - 11.00.00 Geografiya fanlari

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Mas'ul muharrir: Ramzidin Ashurov

Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov

Musahhih: Alibek Zokirov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2026. №6(1)

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C-5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzirimiz: Toshkent shahar, Yunusobod tumani
19-mavze, 17-uy.